

Vaktskifte

■ PORRETET

Avtroppende leder for landets helsesøstre, Astrid Grydeland Ersvik, ønsker seg en tøff etterfølger. Selv har hun klippfisk i bagasjen og synes at 180 millioner er småpenger. Tekst og foto Michael Hartmann

Café Christiania i Oslo, en dag i desember. Astrid Grydeland Ersvik spiser cæsarsalat, drikker Farris og smiler fornøyd. Fagbladets utsendte sitter også ved bordet, tørr i strupen og med en bunke ubesvarte spørsmål. Det går galt allerede i starten.

– Først av alt: Hvorfor slutter du som leder?

– Det har vært mye reising og arbeid i ni år.

Nå vil jeg tilbringe mer tid med familien.

– Går du av med pensjon?

– Pensjon? Grydeland Ersvik sperrer opp øynene, mister nesten bestikket og ler høyt. – Har noen sagt det?

– Jeg ble fortalt at du skal pensjoneres...

Mer latter. – Du har blitt lurt. Ryktet om min

«Jeg håper jeg blir etterfulgt av en uredd leder.»

pensjon er betydelig overdrevet. Jeg skal bare slutte som leder.

– Godt å få det avklart. Neste spørsmål er...

– Dessuten er jeg bare 52. Synes du jeg ser gammel ut?

– Slett ikke! Du ser bedre ut enn mange 40-åringene. Herregud... Kan jeg få litt Farris?

Grydeland Ersvik smiler overbærende og fyller glasset til journalisten. Det føles som en konsultasjon hos helsesøster, av typen som blir minneverdig av de gale årsakene. Og dette er jo selve sjefen. Kald Farris virker heldigvis beroligende.

Hun skal altså fortsette å jobbe, hun vet bare ikke med hva. Ikke ennå. Servitørene på Café Christiania jobber også, og gir Grydeland Ersvik en oppvarming som er stamgjester verdig. Restauranten ligger ved siden av Stortinget og er lederens favoritt når hun er i Oslo.

Alt ble annerledes

Grydeland Ersvik ble styremedlem i Landsgruppen av Helsesøstre (LaH) i 2001. Fire år senere ble hun leder.

– Skrekkblandet fryd. Slik husker jeg det. Jeg var redd for at jeg ikke kunne fylle skoene til den daværende lederen, sier hun.

Hun forteller om den første tiden som leder.

– Jeg husker at jeg argumenterte faglig helt fra starten, men at jeg brukte mye selvironi. Årene som fulgte har vært hyggelige, utviklende og positive.

– Ingen kamper?

– Det har vært mange kamper og noen nedturer, men jeg ville ikke vært dem foruten. Jeg har lært mye både faglig og personlig, sier hun.

– La oss spole tilbake til 2005 da du begynte som leder. Hva ble annerledes enn du hadde forestilt deg?

– Nesten alt! Jeg visste ikke helt hva jeg gikk til. Jobben ble mer variert og omfattende enn jeg trodde. Men det er til dels selvforskyldt fordi jeg er en igangsetter. Jeg hadde mål for hva jeg ville oppnå for faggruppen.

Hun forsyner seg med salat og tenker seg om.

– Jeg skjønnte raskt at ledervervet ikke var en deltidsstilling. Fagfeltet var stort, det samme var faggruppen, sier hun.

Noe måtte gjøres. Kontingenten ble økt og lederjobben til Grydeland Ersvik ble gradvis fulltids frikjøpt. Over 3000 helsesøstre har betalt lønnen hennes. – De skjønnte at det var nødvendig, sier hun i dag.

– Det var behov for posisjonering innad i Norsk Sykepleierforbund, og utad mot helsemyndigheter og politikere. Jeg snakket meg varm om forebygging, barn og ungdom på en lang rekke møter. Nå har helsesøsterguppen en naturlig posisjon hver gang spørsmål om barn og ungdom diskuteres politisk.

Ufri ungdom

Grydeland Ersvik sier at den største utfordringen var

Astrid Grydeland Ersvik

Stilling: Avtroppende leder for Landsgruppen av helsesøstre.

Bakgrunn: Har jobbet mer enn 20 år som helsesøster i Kristiansund kommune, mest med ungdomshelse og reisevaksinasjon. Vært sjefhelsesøster, fagleder og prosjektleder. Barnets talsperson i fylkesnemnda.

å få helsestasjons- og skolehelsetjenesten inn på den politiske agendaen.

– Vi argumenterte for «normtall» som skulle sikre en minimumsbemanning i kommunene. Vi møtte motstand i begynnelsen, men i dag er normtall fore slått fra Helsedirektoratets side.

– *Hva har endret seg i skolehelsetjenesten siden du var barn?*

Grydeland Ersvik tenker seg om.

– Som barn ble jeg vaksinert, det husker jeg godt. I dag har helsesøstrene i skolehelsetjenesten en mye større rolle. Elevene vil ha en samtalepartner og undervisning av helsesøster i timene. Jeg så lite til det som barn. Helsestasjonene har alltid vært viktige for småbarnsforeldre. Noen utfordringer i folks liv endrer seg aldri. Alle vil bli sett og verdsatt.

– *Du har jobbet med ungdommer i mange år. Hvilke utfordringer er typiske for dagens tenåringer?*

– Jeg er glad jeg var ungdom da jeg var det. I dag har ungdommer stor valgfrihet. De kan bli redde for å gå glipp av ting. Det skaper ufrihet. De sammenlikner seg selv med andre hele tiden. Det har ungdom gjort til alle tider, men konkurransen har nok blitt hardere.

– *Hva har skjedd?*

– Normalfeltet for ungdom og voksne har blitt smalere. Altfor mye omgjøres til sykdommer og diagnoser. Samtidig er toleransen for mangfold og personlig variasjon større. «Nerder» kan bli ledere. Samtidig sliter mange unge psykisk. Voksne må bidra til å normalisere hverdagen og gi unge styrke til å takle vanlig livsmotgang.

– *Noen har hevdet at problemet til norske skoleelever for noen tiår siden var for lav selvtilit. Nå, derimot, har mange unge urealistiske forventninger til livet. Er du enig?*

– Langt på vei. Vi pumper barna våre fulle av forventninger om at de kan bli hva de måtte ønske. Nå vil mange ungdommer bli kjendiser. Vi må som foreldre og fagfolk ikke gi barn og unge helt urealistiske forventninger om at de kan bli hva de måtte ønske - ikke alle kan det. Vi trenger «vanlige» ungdommer også, som ikke blir noe spesielt, men tar utdanning og får en helt ordinær jobb – og som er gode nok allikevel.

Men Grydeland Ersvik presiserer at helsesøstre bør rose de gode foreldrene, og dem er det flest av, sier hun.

– Fortell dem at de er gode nok. Alle foreldre har dårlig samvittighet av og til, men ingen har dødd av det!

Etterlyser ledere

– Flere helsesøstre bør bli ledere, sier Grydeland Ersvik plutselig. – Som gruppe er vi for snille og beskjedne. Jeg har lenge oppfordret til at helsesøstre bør lede helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Vi har tross alt den faglige tyngden.

– *Hvorfor er det slik?*

– Mange tror ikke på sine lederevner. Kanskje de ikke ønsker ubehaget? Som leder blir du presset fra mange kanter og du blir lett upopulær. Men dersom vi ønsker styring på tjenesten må vi søke lederstillingene. Vi kan ikke klage på at fysioterapeuter leder tjenesten vår hvis vi ikke selv er villige til å søke lederstillingene, sier hun.

Hun oppgir kjønnsforskjeller som en av grunnene til denne situasjonen.

– Vi er ikke en gruppe som er kjent for å stå på barrikadene. Vi kvier oss for å bråke. Jeg ønsker meg flere samfunnsaktører fra faggruppen.

– *Litt som Wasim Zahid på Rikshospitalet? Han som kalles «twitter-legen»?*

Grydeland Ersvik ler.

– Han er morsom! Jeg følger ham på Twitter. Vi kan lære av hans samfunnsengasjement og vilje til å debattere. Men jeg har et råd til ham – og oss alle: Legg vekk mobilen i senga søndag morgen. Da er familien viktigere enn følgerne på Twitter!

Mer Farris kommer på bordet. Grydeland Ersvik blir alvorlig.

– Vi sier at vi skal være «tydelig, modig og stolt». Men da må vi tørre å ta ordet. Vi må fronte vår egen faglighet. Mange av oss jobber i små kommuner og arbeider med alt fra vaksinasjoner til kriseteam. Vi er sentrale i folks liv og alle har en mening om jobben vår.

– *Og lønnen?*

– Den bør økes. Og helsesøsterutdanningen bør bli et masterløp. Jeg ønsker meg en ordning med spesialistgodkjenning av helsesøstre. Husk at vi trenger et kjempeløft på forebyggingsiden for barn og unge. Jeg likte at vår forrige helseminister la opp til en langsiktig satsing på vår tjeneste. Men jeg ble ikke imponert over de 180 millionene han la på bordet.

– *180 millioner er mange penger?*

– Det er et beskjedent beløp som skulle vært tildoblet! Husk at tjenesten vår tilbys til en fjerdedel av befolkningen.

– *Er du glad i penger?*

– Haha! Spør mannen min! Nei, jeg er lite opptatt av penger privat. I forhold til tjenesten vår er jeg veldig opptatt av penger. Politikerne sier at forebygging er viktig, men pengene uteblir. De forventer at vi skal takke og bukke for 180 millioner. Samtidig bruker de milliarder på kampfly.

Ikke klar for «helsebror»

En servitør kommer med kaffe og Grydeland Ersvik lener seg tilbake og tenker. Så sier hun:

– Vi beveger oss mot et ekspertvelde. I dag har vi eksperter på alt fra tannhelse til motorikk. De fleste barn og unge trenger ikke eksperter. De trenger generalister som kan veilede, oppdage og eventuelt henvise til videre hjelp. Det kan helsesøstre gjøre. Vi jobber forebyggende og helsefremmende for barn og unge. Det er vår spesialutdanning.

– *Noen vil endre velkjente titler til jordfar og helsebror. Hva mener du om det?*

– Jeg tror ikke på disse titlene. Et mannlig medlem ba oss legge temaet dødt. Jeg var enig. Samtidig synes jeg at vi må endre tittelen vår etter hvert. Men vi trenger et godt alternativ som må forankres i organisasjonen. Vi har viktigere ting enn en tittel å arbeide for.

– *Som mannlige helsesøstre?*

«Helsestasjon- og skolehelse-tjenesten er en suksesshistorie. Den bør bli eksportvare.»

– Vi har 12 til 15 mannlige medlemmer. De trives med yrke og tittel, men vi trenger et mangfold når det gjelder kjønn og etnisitet. Menn er viktige for helsevesenet. De bringer med seg nye perspektiver.

Grydeland Ersvik ser på klokken.

– Om en time skal jeg møte barneombud Anne Lindboe. Hun er uredd og tydelig. Det liker jeg.

– *Hva skal dere snakke om?*

Hun setter bestemt fra seg kaffekoppen.

– Omskjæring av gutter. Det finnes ingen helmessige grunner til å fjerne en del av kroppen på et friskt barn. Thorbjørn Jagland antyder at et forbud mot omskjæring truer det jødiske folks eksistens. Jeg har forståelse for det religiøse perspektivet. Men jeg vil ha meg frabedt beskyldningen om å ville fordrive jødene fra Norge. Jødene må i likhet med alle religioner være villige til å vurdere og tilpasse gamle tradisjoner til tiden vi lever i.

Hemmelig fisketransport

Regningen kommer og betales. Grydeland Ersvik kler på seg og går ut i den mørke Oslo-kvelden, akkurat slik hun har gjort utallige ganger de siste ni årene. Hun ber fagbladet ta følge til NSF-lokalene i Tollbugata. Det snør. Trikkene skramler av gårde. Grydeland Ersvik forteller entusiastisk om Helsesøsterkongressen i Stavanger i april. Den blir hennes siste offisielle oppgave som leder.

I hånden bærer hun en koffert. Den har fulgt henne siden hun forlot Kristiansund i morges. Og den inneholder mer enn dokumenter.

– De fleste jeg jobber med vet at jeg bor i Kristiansund og at jeg flyr til Oslo for å gå på møter. Men få vet at jeg ofte har fem kilo klippfisk med meg i bagasjen.

– *Fisk? I håndbagasjen?*

– Ja. Og så fordeler jeg fisken blant gode kolleger i hovedstaden. Jeg frakter, de betaler. Jeg har holdt på i årevis. Jeg lurur på hvorfor ikke sikkerhetskontrollen på flyplassen reagerer på klippfisken. Den ser jo ut som en bombe!

– *Fungerer klippfisk som helsepolitisk virkemiddel innad i organisasjonen?*

– Jeg har en baktanke. Det er å markedsføre Kristiansund og Møre og Romsdal.

Vi når inngangsdøren til NSF. Her skal Grydeland Ersvik innom faggruppens felles kontorplass. Nå rekker hun å gjennomføre en fiskeutdeling før møtet med barneombudet.

– *Du skal snart gå av som leder. Blir det vanskelig å legge engasjementet til side?*

– Det blir en stor overgang å ikke skulle fronte faggruppen. Snart skal jeg bli et vanlig medlem. Andre tar over styringen. Men jeg har en kompetanse som gruppen kan benytte hvis den vil.

– *Kommer du til å hjemsøke dem med gode råd? Forsøke å påvirke en beslutning her og der?*

– Nei. Jeg skal ikke bli en sjuende far i huset.

– *Lover du det?*

Grydeland Ersvik ler høyt.

– Ja, jeg lover. Selv om jeg står her med kofferten full av klippfisk! ■

GLEDER SEG: – Det blir en stor overgang å ikke fronte faggruppen lenger, sier Astrid Grydeland Ersvik, som har kjempet mange kamper som leder for landets helsesøstre. Nå gleder hun seg til å få mer tid med familien.